

Abstrakt

Svoboda svědomí v Duchu Kristově – stěžejní zásada husitské teologie

Filip Sedlák

Tématem disertační práce je svoboda svědomí v Duchu Kristově jako specifické vyjádření podstaty křesťanství a z ní plynoucí křesťanské svobody v pojetí husitské teologie Církve československé husitské (CČSH). Ačkoli jsou svoboda svědomí a Duch Kristův dva zdánlivě nezávislé pojmy, tak ze způsobu, jakým s nimi tradice husitské teologie včetně oficiálních věroučných i právních dokumentů pracuje, je zjevné, že to jsou pojmy spojené, jak je postupně ve shora uvedené formě nakonec výslovně spojí klíčový teolog této teologické tradice Zdeněk Trtík. Primárním pojmem je pak Duch Kristův jako podstata křesťanství a svoboda svědomí jako forma křesťanské svobody z něj vyplývající, je důsledkem plynoucím z přijetí autority Ducha Kristova, z přijetí Krista za svého Pána a stání se jeho učedníkem.

Protože je koncept svobody svědomí v Duchu Kristově konceptem se stabilním důležitým místem v tradici CČSH, který je přítomen od počátku do současnosti, ale zároveň jeho pojetí prošlo různým vývojem a změnami, je třeba jej ohledat ve své podstatě, která je trvalá i přes ony různé změny. Hledáme tak podstatu podstaty či intenci intence. V práci jsme pro toto ohledávání zvolili způsob tří sond do konkrétních exponovaných situací, kde můžeme tento koncept pozorovat a vzájemně komparovat.

První sondou se zaměřením na problém ze strany svobody svědomí je otázka oprávněnosti návaznosti tradice husitské teologie v tomto tématu na život a myšlení Mistra Jana Husa. Zde se ukázalo, že to oprávněné je, a to nikoli ve své pouhé pojmovosti, ale předně ve své podstatě. Protože svoboda svědomí u Farského a u Trtíka, které jsme vybrali pro jejich největší věnování se tomuto tématu jako klíčové teology pro celou práci, je pochopená jako vskutku křesťanská svoboda ve smyslu závaznosti a nikoli volnosti, ve smyslu odpovědnosti plynoucí z přijetí následování Krista, která tak není svobodou od Boha, ale svobodou pro Boha proti všemu, co se přičí jeho vůli. Tento koncept nacházíme zcela zřetelně přítomný u Husa, jak v jeho teologii, tak předně v jeho vlastním životním svědectví.

Další kapitola – sonda zkoumá naše téma z druhé strany, sice od Ducha Kristova v návaznosti George Tyrrella – Karel Farský. A to proto, protože velmi pravděpodobně právě od Tyrrella se Farský pro normu Ducha Kristova inspiroval. Z analýzy stěžejních prací obou autorů, která se věnují našemu tématu vyplynulo, že je skutečně možné, že Farský vzal normu Ducha Kristova právě od Tyrrella, ačkoli s jistotou to tvrdit nelze. Zajímavější však je překryv jejich vzájemných pojetí – od obsahu, kterým je pro oba Lásku Boží, přes pojmovou neuzavřenost, která netrvá pouze na pojmu Duch Kristův, ale používá i pojmy jiné, ačkoli podstata sdělení zůstává

zachována, až k otázce metafyzické, která u obou, ačkoli z různých motivací, ustupuje do pozadí a přenechává výsadní místo praxi, která je rozhodujícím místem, kde se právě Duch Kristův projevuje.

Poslední sonda sleduje Zdeňka Trtíka a vývoj jeho koncepce Ducha Kristova, který se zčásti odehrává na pozadí jeho obratu k biblickému personalismu, ale hlavně na jeho osobním posunu k víře v realitu vzkříšení. V krátkém, ale nikoli nepodstatném exkurzu se ještě připojuje vliv teologie Emila Brunnera na tuto novou Trtíkovu perspektivu. Pozorovatelným znakem je opět otázka pojmové neuzavřenosti. V *Komentářích k věrouce* jsme sledovali tento Trtíkův bod zlomu na poměrně experimentálním úmyslném opuštění obou pojmů a snaze o nich mluvit bez jejich použití, což zrovna u Trtíka bylo zřejmě dáno oprávněnou obavou z jejich zneužívání. Nakonec u tohoto přístupu nezůstal, ale otevřel nám tím novou perspektivu do jejich obsahu hlavně s ohledem na vazbu přijetí normy Ducha Kristova, tedy víry, která již sama o sobě je realizovanou spásou, ze které pak roste ona spasená svoboda k životu dle evangelia. Tento důraz souvisí s Trtíkovým požadavkem na jednotu vnitřní a vnější víry i svobodné rozhodnutí se pro Krista, které vyrůstá ze setkání s Ním zakoušeným jako proměňující Pravda. Což je místo, kde ke slovu přichází právě inspirace Emilem Brunnerem. Tu potkáváme také v rovině již výše – u Tyrrella a Farského – zmíněné postradatelnosti metafyziky. I Brunner ji totiž skrze striktně biblické hledisko odsouvá za mez tajemství, do kterého nemusíme nutně proniknout a snad ani nemáme, abychom mohli žít plnohodnotný život víry opřený o biblické zjevení.

Průnik všech sond nás pak dovedl ke čtyřem klíčovým znakům zkoumaného konceptu, které i přes změny perspektiv autorů i časového vývoje, zůstávají trvalé – Potřeba držet se poznané Pravdy, která vyrůstá ze setkání se Vzkříšeným; postradatelnost metafyziky neboli zaměření na praxi; důraz na osobní zkušenost s Kristem skrze milost Ducha svatého; pojmová neuzavřenost. Jsou to řekněme přidané koreláty k samotné podstatě, jejíž sdělení spočívá v konceptu Ducha Kristova, který není samotným literárním zněním Bible, ale skutečně živým Božím slovem, které se projevilo v dějinách v Ježíši Kristu, který je stále živý, stále přítomný skrze Ducha svatého a stále inspirující, nikoli v biblické uzavřenosti, ale v otevřené individuální interpretaci, která se z naší perspektivy vyvíjí v čase a prostoru, a kterou je třeba stále znova nalézat skrze setkání s věčně Živým a nikoli skrze opakování starých věroučných formulí, zbožných frází či biblických pasáží. Výše uvedené konkretizace tuto základní povahu Ducha Kristova vykreslují do ještě specifičtějších detailů. Duch Kristův v nás dává růst svobodě svědomí – tedy svědomí zavázanému evangeliem, které je tak svobodné vůči světu a jeho falešným nárokům. Vede nás k realizaci v praxi jednání, které je právě skrze něj proměněné a nové, nikoli pouze z nás samých, ale z Ducha. K jednání, které se nevyčerpává v konfesní příslušnosti, symbolech a heslech, ale které má svou konkrétní podobu praxe lásky a milosrdenství po vzoru Kristově. Tato proměňující zkušenost s Kristem musí vyrůst v

nás z milosti Ducha svatého a nemůže do nás být nějak vnějšně automaticky vpravena ani naší vlastní aktivitou. A závěrem o Duchu Kristově nemusíme nutně mluvit jako o Duchu Kristově a o svobodě svědomí jako o svobodě svědomí, ale musíme se držet uvedené podstaty tohoto sdělení, a to z již uvedených důvodů, ale také proto, protože jde o skutečnost samotného jádra a základu křesťanství, která se prostě nemůže vtěsnat do dvou omezených pojmů, ať už by byly jakékoli.

Jde o koncept, který není pouhou minulostí, která se snaží hlásit o právo na život pouze konfesní tradičností, ale jde o stále aktuální teologické východisko, protože zde se teologie nekončí, nýbrž začíná. To vidíme ve vlastní tradici CČSH na intencním pojetí svobody svědomí v Duchu Kristově u Zdeňka Kučery. V ekumenickém horizontu se pak setkáváme se zastáváním a vyzdvihováním těchto konceptů v současných textech Tomáše Halíka. Zjištění práce tak nejsou pouze sondou do jádra teologického myšlení CČSH, které se postupně rozvinulo do Kučerovi teologie prostého života, ale jsou stabilním prvkem, který si nachází svou aktualitu i mimo rámec husitské teologie, kde je dobré vest dialog. Aktualitu, kterou se nemáme bát vynést na světlo jako stále platný teologický koncept, který nemusí nutně být vázán konkrétními pojmy, ale svou vnitřní povahou.